

Asia: VN/15849/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto pitää hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta kannatettavana.

Esityksen tavoitteet koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi sekä eriarvoistumiskehityksen vähentämiseksi ovat tarpeellisia. Hallituksen esityksessä todetaan, että alueellinen ja alueiden sisäinen eriytyminen haastaa perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen järjestämisen. Perusopetuksen osalta esityksessä todetaan erityisen huolestuttavana signaalina osaamiserojen kasvu sekä oppilaiden että koulujen välillä. Varhaiskasvatuksessa ei lasten oppimistuloksia mitata, eikä ylipäättään ole tietoa, millaisia lähtökohtia perusopetuksen alkaessa lasten ja alueiden välillä on. On selvää, että kehityskulkujen voidaan nähdä olevan samansuuntaisia myös päiväkotien kohdalla.

Koulutuksen tutkimuksen kentällä varhaiskasvatuksen roolia on viime aikoina korostettu voimakkaasti muun muassa myöhemmän koulumenestyksen ja lasten mahdollisuuksien tasa-arvon näkökulmasta (OECD 2018). Esityksessä todetaan, että varhaiskasvatuksessa alueellinen eriarvoistuminen näkyy erityisesti kelpoisen henkilöstön rekrytointivaikeuksina. On tiedossa, että näin on erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien kohdalla. Tämä on huolestuttava kehityskulku, kun tiedetään varhaiskasvatuksen opettajien keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen vaikuttavuuteen.

Hallituksen esityksessä todetaan, että Suomessa tehdyissä tutkimuksissa ei ole löydetty kovin selvää yhteyttä varhaiskasvatukseen osallistumisen ja myöhemmän koulumenestyksen välillä ja että varhaiskasvatuksesta on hyötyä erityisesti haavoittuvammassa asemassa olevien lasten kielitaidon ja kouluvalmiuksien kehittymiselle. VOL toteaa, että yhteys myöhempään elämään ja koulumenestykseen on löydetty kansainvälisissä, eurooppalaisissa tutkimuksissa (esim. Sylva ja muut, 2004). Kaikki lapset hyötyvät korkealaatuisesta varhaiskasvatuksesta, mutta erityisesti

haavoittuvamassa asemassa olevat. VOL toteaa tässä yhteydessä, että tarvitsemme kotimaista varhaiskasvatuksen vaikuttavuustutkimusta ja toivottavasti tähän suunnataan rahoitusta.

On myös tarpeen tunnustaa, että suomalaislasten varhaiskasvatus toteutuu vaihtelevissa toimintaympäristöissä. Päiväkotien, perhepäivähoidon tai kerhotoiminnan ympäristöt ovat erilaisia niin fyysisiltä, toiminnallisilta kuin sosiaalisiltakin ominaisuuksiltaan. Vaikuttavan varhaiskasvatukseen osallistumisen, sinne ohjaamisen ja käsillä olevan rahoituksen suuntaamisen kannalta on erityisen tärkeää, että varhaiskasvatus määritellään opettajan johdolla tapahtuvaksi toiminnaksi.

Rahoituksen suuntaaminen segregaatiokehityksen vähentämiseksi on tärkeää ja yhtä tärkeää on se, että varhaiskasvatukseen myös osallistutaan. VOL toteaa, että etnisten vieraskielisten ja matalasti koulutettujen perheiden lasten osallistumista päiväkotien varhaiskasvatukseen on vahvistettava ja varhaiskasvatuksen osallistumista ylipäättään tulee edistää.

Hallituksen esityksessä on ansiokkaasti tuotu esiin suomalaisen varhaiskasvatukseen osallistumisen muodostamia esteitä erityisesti syrjäseutujen ja suurien kaupunkiseutujen suhteen. Liian pitkä välimatka saattaa muodostua esteeksi tuoda lapsi päiväkotiin tai se, että alueella ei ole tarjolla muuta kuin perhepäivähoitoa, jonka mahdollisuus vastata lapsen kehitystarpeisiin on huomattavasti vähäisempi, kuin päiväkodeissa. Perheillä ei ole mahdollista valita haluamaansa varhaiskasvatusmuotoa. Edellä kuvattu varhaiskasvatuksen määrittely avaisi tämän keskustelun.

Avustuksen hakuprosessin vähentämiseksi on esityksessä todettu, että avustusta myönnettäisiin kahdeksi vuodeksi kerrallaan. VOL katsoo, että kaksi vuotta on lyhyt aika päiväkotien pitkäjänteiseen kehittämiseen ja ehdottaa myöntöväliksi vähintään kolme vuotta. Rahoituksen laajuus saattaa olla riippuvainen hallituskokoonpanosta ja määräytyy näin kulloisenkin tilanteen mukaan.

Hakuprosessista on luotava selkeä ja yksinkertainen ja mahdollisimman vähän työllistävä. Hakemisessa on pyrittävä käyttämään jo olemassa olevaa tietoa. On tärkeää, että rahoitus kohdentuu juuri siihen päiväkotiin, jossa hakukriteerit täyttyvät.

Avustuksen käytöstä tehtävän raportoinnin on myös oltava mahdollisimman yksinkertaista ja pohjautettava tilastotietoihin. Avustuksen vaikutusta koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi pitää seurata ja arvioida pitkäjänteisesti.

Kun avustuksen myöntökriteereitä valmistellaan, on otettava huomioon alueellinen ja paikallinen eriytyminen. Rahoituksen on kohdistuttava päiväkoteihin, joissa lasten ja nuorten perheiden sosioekonominen tilanne, vanhempien työttömyys, koulutustaso ja vieraskielisyys on suurta. Oppimisen tuen ja suomi tai ruotsi toisena -kielenä opetusta tulee vahvistaa, ja avustuksen määrän riittävyydellä tulee turvata lähtökohtaisesti päiväkoteihin lisää kelpoisia varhaiskasvatuksen opettajia ja erityisopettajia.

Lisäksi VOL yhtyy esityksessä todettuun varhaiskasvatuksen asemaan ensisijaisesti perustuslain 19 §:n 3 momentissa asetettuun julkisen vallan velvollisuuteen tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. (PeVL 12/2015 vp, PeVL17/2018 vp, ks. myös PeVL 41/2021 vp.) Perustuslaillisessa arvioinnissa tulee huomioida, että varhaiskasvatuksen järjestämiseen ei enää nykyisin sovelleta sosiaalihuollon järjestelmiä koskevia säädöksiä. Perustuslaissa perusoikeutena turvatun perusoikeuden sisältö voidaan pitää autonomisena suhteessa varhaiskasvatuslakiin.

Lähteet

OECD (2018). Engaging Young Children: Lessons From Research About Quality In Early Childhood Education And Care. OECD Publishing. 161.

Sylva, K., Melhuish, E. C., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. & Taggart, B. (2004). The Effective Provision of

Pre-School Education (EPPE) Project. Effective Pre-School Education. London: DfES /Institute of Education,

University of London.

Pakanen Anitta
Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto